

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-26>

Овчаренко Олексій, кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри ТІМ НАОМА

До питання природи класичності у давньому та модерному мистецтві

Ключові слова: класичність, війна, екзистенційний вибір, українське мистецтво.

Oleksii Ovcharenko, PhD in Art History,
Acting Head of the Department of Theory and History of Arts at NAFAA

To the question of the nature of classicism in ancient and modern art

Abstract: Classic is a relatively stable harmony of balance. The classical beginning, namely, stylistic integrity, arises as a result of experiencing a situation of existential choice by entire cultural communities. A new mental foundation of new truth and new integrity in life and art is being formed.

Key words: classicism, war, existential choice, Ukrainian art.

Військові події нинішнього часу викликають актуальне зацікавлення природою екзистенційних основ художнього процесу, критеріїв істинності та краси й формування обрисів нового соціального і естетичного ідеалу. Ці критерії мають властивість з часом вичерпуватись і переходити у стан повного релятивізму та ціннісної анігіляції, а отже потребують оновлення та утвердження.

В цьому процесі явище класики, як конкретний стильовий феномен і як найвищий прояв естетичної якості займає особливе місце. Класика являє собою відносно стійку гармонію балансу та має властивість так званої пондерації (урівноваження) з характерною для неї ясністю та цілісністю форми, єдністю природного та ідеального, традиційного та інноваційного, раціонального та емоційного. В основних своїх рисах уявлення про класику сформувалось в оцінках від Варрона та М. Геллія і до І. Вінкельмана з його знаменитою формулою «шляхетної простоти та спокійної величі». Давньогрецька класика – це найбільш виразний, але не єдиний приклад здійснення класичного принципу внутрішньої рівноваги закладеного у мистецтві різних епох та культур.

Класика, як граничний прояв та матеріальне втілення ідеалу, знаходиться посередині між крайніми змістовно-пластичними полюсами і саме тому може претендувати на позачасовий статус. Ідеал для свого максимального проявлення в житті та мистецтві повинен живиться хоча би нетривалою ілюзією повної істинності. Яким же чином реальна людина здатна набути непорушного переконання істинності свого ідеалу і не втратити при цьому здорового глузду? Тільки через важкий і часто трагічний досвід екзистенціального вибору, свідомого ризику власним життям і життям своїх близьких. Вся європейська цивілізація

Section 1. Challenges of studying Ukrainian art from ancient times to the beginning of the 20th century

будується на заповідях свідомої жертвовності та відбиває екзистенційний злам на межі старої та нової ери. Тільки в таких умовах відбувається стрімке і докорінне переформатування суспільних та естетичних ідеалів. Складається нове (чергове) ментальне підґрунтя нової істинності і нової цілісності в житті та мистецтві. Якщо широко поглянути на історичний досвід то не важко помітити та переконатися в тому, що суттєві зміни в розвитку мистецтва пов'язані так чи інакше із значними військовими конфліктами. Якщо говорити більш конкретно, то найбільш показова давньогрецька класика, це безперечно результат переможних для греків війн із Персією, утвердження самодостатнього образу вільної людини. Нова світоглядна і естетична свідомість, новий баланс зображення і вираження формується в контексті подій Тридцятирічної війни, Першої та Другої світових воєн, можна побачити й взаємозв'язок у перебігу Холодної війни ХХ ст. та поширення постмодерністичної естетики тощо. Після кожної з них настає безумовно непростий, але плідний культурний період. Мистецтво змінювалось та створювало нові стилеві форми. Війна продукує масовий психологічно-соціальний досвід екзистенціального вибору. Слід зазначити, що сама філософська концепція екзистенціалізму визріває у Франції в часи Другої світової війни, знаходить вияв у творах Сент-Екзюпері та Сартра й інших. Екзистенційний вибір явлений в усій жорсткості має тенденцію перейти у колективне несвідоме певної етнокультурної спільноти, стає частиною глобального людського досвіду. Очевидно, що не кожна війна може дати культурне піднесення, а лише в тому випадку, де вдається зберегти високе уявлення про людину. Героїчна боротьба України, безумовно, буде переможною, а народний дух, загартований у горнилі війни, проявить себе у перосмислених архетипах власної історичної долі та яскравих творчих здобутках, позначених виразною гармонією.

